

ČESKÁ **ČNB** NÁRODNÍ BANKA

VĚSTNÍK

Částka 6

Ročník 2001

Vydáno dne 7. května 2001

O b s a h :

ČÁST NORMATIVNÍ

2. Opatření České národní banky č. 2 ze dne 27. dubna 2001 o standardech řízení likvidity bank

**OPATŘENÍ
ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY
Č. 2 ZE DNE 27. DUBNA 2001**

O STANDARDECH ŘÍZENÍ LIKVIDITY BANK

Česká národní banka podle §14 a § 15 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a §24 zákona č.6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, stanoví:

§ 1 **Účel opatření**

- (1) Účelem tohoto opatření je stanovit základní standardy řízení likvidity, které jsou banky a pobočky zahraničních bank (dále jen „banky“) povinny dodržovat. Dodržování standardů stanovených tímto opatřením vytváří předpoklady pro plnění zákonné povinnosti bank udržovat trvale svou platební schopnost v české měně i cizích měnách.
- (2) Standardy stanovené v tomto opatření je třeba považovat za minimální požadavky na obezřetnost v oblasti řízení likvidity a banka je povinna je rozvinout s ohledem na svou velikost a způsob řízení stejně jako na typ, povahu a složitost činností, které vykonává. Pobočky zahraničních bank nemusí samostatně dodržovat ty standardy řízení likvidity, jejichž dodržení prokazatelně zajišťuje centrála banky.

§ 2 **Definice pojmů**

- (1) Rizikem likvidity se pro účely tohoto opatření rozumí riziko, že banka ztratí schopnost dostát svým finančním závazkům v době, kdy se stanou splatnými nebo nebude schopna financovat svá aktiva.
- (2) Likvidní pozicí banky se rozumí přebytek nebo nedostatek zdrojů v rámci stanovených časových pásem.
- (3) Čistým peněžním tokem se rozumí rozdíl mezi přílivem a odlivem peněžních prostředků.
- (4) Scénářem pro řízení likvidity se pro účely tohoto opatření rozumí soubor vnitřních předpokladů (např. struktura aktiv a pasív) a vnějších předpokladů (např. vývoj na mezibankovním trhu, vývoj platební schopnosti jednotlivých zemí), na jejichž základě banka odhaduje očekávaný čistý peněžní tok a dále souhrn následných aktivit přijatých bankou za účelem pokrytí tohoto čistého peněžního toku.
- (5) Základním scénářem se rozumí takový scénář pro řízení likvidity, jehož parametry vyjadřují bankou očekávaný (pro účely tohoto opatření označovaný jako standardní) vývoj podmínek, o nichž lze oprávněně předpokládat, že mohou mít vliv na likviditu banky.
- (6) Alternativním scénářem se rozumí scénář s jinými parametry než standardními.

Část I
Základní požadavky pro řízení likvidity

§ 3
Obecné standardy

- (1) Banka musí mít vhodnou strategii řízení likvidity (§ 4), která obsahuje hlavní zásady, jež banka uplatňuje při řízení likvidity. Strategie řízení likvidity a z ní vyplývající postupy, metody a limity musí respektovat všechny požadavky stanovené tímto opatřením.
- (2) Strategii řízení likvidity a z ní vyplývající postupy, metody a limity promítne banka v závazné podobě do své předpisové základny (§ 5), přičemž samotnou strategii řízení likvidity a alespoň nejdůležitější vnitřní předpisy týkající se řízení likvidity včetně dodatků schvaluje představenstvo banky.
- (3) Banka stanoví metody, postupy a limity sloužící k měření, sledování a omezování rizika likvidity s ohledem na svou velikost, povahu a složitost vykonávaných činností.
- (4) Představenstvo zodpovídá za vytvoření a fungování takové organizační a řídicí struktury banky, která umožní efektivně realizovat strategii řízení likvidity. Tato struktura musí zajišťovat, že do procesu řízení likvidity jsou bezprostředně zapojeni příslušní členové vrcholového vedení banky. Se strategií řízení likvidity musí být dostatečně seznámeni všichni pracovníci banky, jejichž činnosti mají nebo mohou mít vliv na likviditu banky a musí tyto činnosti vykonávat v souladu s přijatými postupy a stanovenými limity.
- (5) Představenstvo banky musí být informováno pravidelně o likvidní situaci banky a bezodkladně v případech, kdy se likvidní situace banky významně změní. Informace, které představenstvo dostává, musí mít takovou periodicitu, aktuálnost a míru detailu, aby umožnily představenstvu vyhodnotit rizika, jimž je v oblasti likvidity vystavena jak banka jako celek, tak i její portfolia s významným dopadem do finanční pozice banky.
- (6) Banka musí mít informační systém poskytující dostatečnou podporu pro řízení likvidity. Informační systém musí zejména poskytovat včasné, průkazné a věrohodné informace nezbytné pro řízení likvidity představenstvu, vedoucím pracovníkům odpovědným za řízení likvidity a ostatním zainteresovaným pracovníkům. Podrobnější požadavky na informační systém jsou uvedeny v § 6.
- (7) Banka musí usilovat o stabilizaci a diverzifikaci svých finančních zdrojů, a to jak schopností získávat nové nebo udržovat stávající zdroje na straně pasív, tak schopností včas a za přiměřené ceny zpeněžit svá aktiva. Podrobnější požadavky na řízení přístupu na trh jsou uvedeny v § 9.
- (8) Banka musí být připravena i na řešení likvidní krize. Za tím účelem je povinna mít připravený pohotovostní plán. Požadavky na jeho obsah jsou uvedeny v § 11.
- (9) Představenstvo banky zodpovídá za vytvoření a fungování přiměřeného vnitřního kontrolního systému, který chrání integritu metod a postupů vytvořených k realizaci řízení likvidity. Podrobnější požadavky na vnitřní kontrolní systém jsou uvedeny v § 12.

§ 4 Strategie řízení likvidity

- (1) Strategie řízení likvidity vychází z předpokladu, že řízení rizika likvidity je každodenní proces.
- (2) Strategie řízení likvidity stanoví zejména:
 - a) metody pro měření a sledování rizika likvidity, včetně zásad pro sestavení základního a alternativních scénářů,
 - b) metody a postupy pro omezení rizika likvidity, včetně
 - ba) požadavků na strukturu aktiv a pasív,
 - bb) soustavy limitů, které banka bude používat,
 - bc) zásad pro užívání vhodných finančních nástrojů k řízení rizika likvidity,
 - bd) požadavků na likvidnost a obchodovatelnost aktiv,
 - c) zásady pro řízení likvidity v jednotlivých hlavních měnách (tj. měnách pro banku významných z hlediska objemu),
 - d) zásady pro zajištění dostatečné stabilizace a diverzifikace finančních zdrojů,
 - e) zásady postupů v případě přechodných i dlouhodobých problémů s likviditou,
 - f) zásady pro sestavení a úpravy pohotovostního plánu,
 - g) základní požadavky na řídicí strukturu z hlediska řízení likvidity, včetně stanovení pravomocí, odpovědností a toků informací.

§ 5 Předpisová základna

Banka v předpisové základně upraví zejména:

- a) organizační strukturu, která zajistí efektivní realizaci strategie pro řízení likvidity, včetně stanovení pravomocí a zodpovědností při řízení likvidity,
- b) spolupráci mezi útvary zodpovědnými za řízení likvidity a sledování vývoje trhu a dalšími útvary, které poskytují zásadní informace pro řízení likvidity,
- c) požadavky na pravidelné a podrobné informace o riziku likvidity pro představenstvo, vedoucí pracovníky a ostatní zainteresované pracovníky,
- d) postupy měření a sledování rizika likvidity jak v jednotlivých hlavních měnách, tak i souhrnně za všechny měny, včetně vymezení základních ukazatelů k řízení likvidity a jejich sledování,
- e) postupy v případě překročení limitů,
- f) postupy pro povolení výjimek v situacích hodných zvláštního zřetele,
- g) požadavky na pravidelné přehodnocení strategie a ostatních vnitřních předpisů,
- h) metody tvorby základního a alternativních scénářů, požadavek na pravidelné ověřování správnosti předpokladů a parametrů použitých v základním scénáři,
- i) pohotovostní plán, zodpovědnost za jeho schvalování, metodiku jeho zpracování včetně požadavku na jeho pravidelné revize a jednoznačných pravidel pro použití pohotovostního plánu,
- j) metodiku sestavování hlášení pro Českou národní banku,
- k) kontrolní mechanismy chránící systém řízení likvidity před selháním.

§ 6**Informační systémy**

- (1) Pro účely řízení likvidity musí mít banka informační systém, který jí umožňuje průkazně a věrohodně měřit, sledovat, kontrolovat a vykazovat likviditu, včetně poskytování informací umožňujících rozhodování pracovníků a/nebo orgánů odpovědných za řízení likvidity.
- (2) Tento informační systém musí dále umožňovat zejména:
 - a) měření rizika likvidity na denní bázi, jakož i ve stanovených časových pásmech,
 - b) měření rizika likvidity jak v jednotlivých hlavních měnách, se kterými banka pracuje, tak i souhrnně za všechny měny,
 - c) prověřování souladu reálného vývoje rizika likvidity s příslušným scénářem pro řízení likvidity a dosažených hodnot ukazatelů likvidity banky s příslušnými limity,
 - d) vyhodnocování trendů ve vývoji celkové likvidity banky.

Část II**Měření a sledování likvidity****§ 7****Měření a sledování čistých peněžních toků**

- (1) Pro účely řízení likvidity musí mít banka odpovídající postupy měření a sledování čistých peněžních toků a likvidní pozice tak, aby bylo možné určit kroky banky potřebné k řízení její likvidity.
- (2) Postupy měření a sledování čistých peněžních toků a likvidní pozice musí umožňovat zejména:
 - a) měření a porovnání přílivu a odlivu peněžních prostředků,
 - b) sledování čistých peněžních toků na denní bázi pro období nejméně pěti pracovních dní dopředu, sestavení kalendáře splatností a propočtu likvidní pozice. Pokud banka zařazuje aktiva do pásem s kratší splatností než by odpovídalo skutečným splatnostem těchto aktiv, musí stanovit k těmto aktivům systém diskontů, které budou odrážet tržní riziko související s rychlým odprodejem jednotlivých aktiv. Pokud banka zařazuje pasíva do pásem s delší splatností než by odpovídalo skutečným splatnostem těchto pasív, musí být banka schopna prokázat oprávněnost takovýchto přesunů.

Část III**Řízení likvidity****§ 8****Řízení likvidity v jednotlivých hlavních měnách**

- (1) Pro účely řízení likvidity v jednotlivých měnách musí mít banka postupy umožňující měření, sledování a kontrolu likvidity banky v každé z hlavních měn, se kterými pracuje.

- (2) Financuje-li banka aktiva držená v jedné měně pasívy drženými v jiné měně, musí analyzovat tržní podmínky, které mohou ovlivnit její přístup na devizový trh, možné podmínky směny jedné měny za jinou při různých situacích a další podmínky, jež mohou ovlivnit její přístup ke zdrojům v požadované měně.
- (3) V závislosti na objemu aktivit v jednotlivých měnách by banka měla stanovit limity pro řízení likvidity, a to jak souhrnně za všechny měny, tak i jednotlivě pro každou hlavní měnu, se kterou banka pracuje.
- (4) Při stanovování limitů banka zohlední dopad možných nestandardních podmínek nebo mimořádných krizových okolností. Limity musí zohlednit velikost banky, její finanční situaci, typ a složitost vykonávaných činností banky a zajistit soulad se zvláštním předpisem České národní banky¹⁾.

§ 9

Řízení přístupu na trh

Banka dostatečně stabilizuje a diverzifikuje své finanční zdroje. Za tímto účelem zejména:

- a) vytvoří a udržuje pravidelné kontakty s významnými věřiteli, s korespondenčními bankami a dalšími významnými klienty a obchodními partnery,
- b) prověřuje míru spolehlivosti jednotlivých finančních zdrojů,
- c) sleduje různé možnosti financování a jejich vývoj,
- d) sleduje a udržuje možnost přístupu na trh za účelem prodeje svých aktiv.

§ 10

Scénáře pro řízení likvidity a ověřování správnosti předpokladů

- (1) Pro účely řízení likvidity banka sestavuje základní scénář a alternativní scénáře.
- (2) Banka stanoví předpoklady vývoje objemu a struktury aktiv, pasív, podrozvahových položek a dalších důležitých předpokladů pro základní a alternativní scénáře.
- (3) Předpoklady vývoje objemu a struktury aktiv pro základní a alternativní scénáře zahrnují především odhad:
 - a) objemu splatných aktiv, které banka hodlá a je schopna obnovit,
 - b) předpokládaného nárůstu objemově nejvýznamnějších aktiv,
 - c) kategorizace jednotlivých aktiv z hlediska jejich likvidnosti.
- (4) Předpoklady vývoje objemu a struktury pasív pro základní scénář zahrnují především odhad:
 - a) vývoje objemu pasív včetně vymezení obvyklé úrovně obnovení splatných pasív a obvyklého růstu nových vkladů,
 - b) průměrné splatnosti vkladů a obdobných nástrojů na viděnou založený na historické zkušenosti,

¹⁾ Opatření č. 3/1999, o kapitálové přiměřenosti bank zahrnující úvěrové a tržní riziko.

- (5) Předpoklady vývoje objemu a struktury pasív pro alternativní scénáře zahrnují především odhad objemu:
 - a) standardních zdrojů, jež bude mít banka k dispozici za všech podmínek a jaké jsou možnosti zvýšení těchto zdrojů,
 - b) standardních zdrojů financování, jež banka může ztratit v případě nestandardních podmínek,
 - c) záložních zdrojů, jež má banka k dispozici a za jakých podmínek.
- (6) Předpoklady vývoje objemu a struktury podrozvahových položek pro základní a alternativní scénáře zahrnují především prověření odlivu finančních toků prostřednictvím úvěrových příslibů, záruk a akreditivů, pevných termínových kontraktů a opcí.
- (7) Další důležité faktory, které je třeba zohlednit při ověřování předpokladů základního a alternativních scénářů, zahrnují především likvidní potřeby spojené s některými obchodními aktivitami banky a aktivitami jejích klientů (korespondenční bankovní služby, vypořádání obchodů klientů, apod.).
- (8) Banka zajistí pravidelné prověřování správnosti předpokladů základního a alternativních scénářů s ohledem na měnící se podmínky uvnitř banky nebo mimo banku. Změny předpokladů jsou podnětem pro úpravu scénářů.

§ 11

Pohotovostní plán

Pro účely řízení likvidity za mimořádných krizových okolností musí mít banka pohotovostní plán.

- (1) Pohotovostní plán obsahuje zejména:
 - a) zásady pro řešení mimořádných krizových okolností,
 - b) postupy zajišťující přístup k záložním finančním zdrojům.
- (2) Zásady pro řešení mimořádných krizových okolností upravují zejména:
 - a) zajištění přesného a včasného toku informací v rámci banky,
 - b) jasné vymezení pravomocí a zodpovědností v rámci banky,
 - c) možné způsoby ovlivnění vývoje aktiv a pasív,
 - d) způsob komunikace s významnými věřiteli, obchodními partnery, dalšími klienty a veřejností při realizaci této strategie.
- (3) Postupy zajišťující přístup k záložním finančním zdrojům upravují zejména:
 - a) podmínky, za kterých má banka přístup k těmto zdrojům a jejich výši,
 - b) řešení situace, kdy banka nebude mít přístup k záložním finančním zdrojům.
- (4) Banka zajistí pravidelnou aktualizaci pohotovostního plánu s ohledem na měnící se podmínky uvnitř banky nebo mimo banku .

Část IV
Vnitřní kontrolní systém

§ 12

- (1) Banka vytvoří a udržuje efektivní a účinný systém vnitřní kontroly pro řízení likvidity, který je nedílnou součástí celkového vnitřního kontrolního systému banky a zahrnuje především:
 - a) odpovídající kontrolní prostředí,
 - b) odpovídající postupy pro identifikaci, měření a sledování rizika,
 - c) zavedení kontrolních mechanismů do vnitřních předpisů a postupů,
 - d) odpovídající informační systém,
 - e) pravidelné ověřování dodržování stanovených zásad, vnitřních předpisů a postupů včetně limitů.
- (2) Funkční vnitřní kontrolní systém zahrnuje též pravidelné a nezávislé ověření a vyhodnocení efektivnosti a účinnosti systému řízení likvidity vnitřním auditem banky.
- (3) V případě zjištění nedostatků, bankou zavedený systém vnitřní kontroly zajistí, aby byla přijata a dodržena odpovídající opatření k nápravě, byly včas provedeny nezbytné úpravy systému a bylo o nich informováno vedení banky.

Část V
Zveřejňování informací jako nástroj pro zlepšení likvidity

§ 13

- (1) Banka si stanoví politiku vůči tisku a médiím při zveřejňování informací o své finanční situaci a řízení.
- (2) Politika banky při zveřejňování informací zahrnuje zejména:
 - a) vytvoření vhodného mechanismu zajišťujícího dostatečnou informovanost veřejnosti a velkých věřitelů o skutečné ekonomické situaci banky.
 - b) stanovení jasných postupů vůči tisku a médiím v případech mimořádných krizových okolností, kdy budou o bance rozšiřovány negativní zprávy. Tyto postupy banka zařadí jako součást svého pohotovostního plánu.

Část VI
Závěrečná ustanovení

§ 14
Hlášení

- (1) Banka předkládá České národní bance hlášení o likviditě měsíčně, nevyžádá-li si Česká národní banka s ohledem na vývoj likvidity banky či vývoj likvidity v bankovním sektoru jeho častější předkládání.
- (2) Hlášení se sestavují v rozsahu a struktuře, které stanoví Česká národní banka svým opatřením.

§ 15**Dodržování ukazatelů likvidity**

Česká národní banka je v odůvodněných případech oprávněna požadovat po bance dodržování ukazatelů k zabezpečení likvidity (např. poměr rychle likvidních aktiv vůči krátkodobým pasívům) stanovených Českou národní bankou.

§ 16**Společná a závěrečná ustanovení**

- (1) Banka požádá auditora určeného podle zvláštního předpisu², aby ověřil a vypracoval zprávu o tom, zda:
 - a) Požadavky, vyplývající z tohoto opatření, jsou plně zohledněny v systému pro vypracovávání a předkládání hlášení České národní bance podle zvláštního předpisu České národní banky³,
 - b) hlášení podle § 14 k 31. prosinci kalendářního roku jsou úplná a správná.
- (2) Banka předloží České národní bance zprávu podle odstavce 2 za uplynulý kalendářní rok nejpozději do 30. 4. následujícího roku.
- (3) Povinnosti stanovené pro představenstvo se u poboček zahraničních bank vztahují na osobu pověřenou řízením pobočky.

§ 17**Zrušovací ustanovení**

Zrušuje se opatření České národní banky č. 11 ze dne 20. prosince 1996, o pravidlech likvidity bank.

§ 18**Účinnost**

Toto opatření nabývá účinnosti dnem 1. 7. 2001.

Guvernér
doc. Ing. Tůma, CSc.

Sekce politiky bankovního dohledu
Odpovědný zaměstnanec:
David Zeman, tel. 2441 3895

² § 22 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách.

³ Opatření České národní banky, kterým se stanoví předkládání výkazů bankami a pobočkami zahraničních bank České národní bance.